

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 14. decembra 1979

Leto XXXI. - Štev. 14

Petnajst dnevnika - Quindicinale

Abbon. postale - Gruppo II/70

200 lir

KPI odločno nasprotuje namestitvi novih jedrskih raket v Evropi

Komunistična partija Italija je bila in je dosledna v svoji politiki miru in sodelovanja med narodi in državami. To je potrdila tudi v razpravah, ki so se odvijale v preteklih dneh v rimskem parlamentu — parlament je razpravljal o namestitvi novih, takoimenovanih, "evroizstrelkov" NATO tudi na italijanskem državnem ozemlju,

Še pred samim začetkom zadevne razprave je partija objavila poseben lepak, v katerem vabi tudi druge politične sile, naj se zavzamejo v boju proti oboroževalni tekmi, vlado pa poziva, naj postavi v svetu NATO naslednje predloge:

1. naj se za šest mesecev odloži sleherno odločitev o izdelovanju in namestitvi raketnih izstrelkov "Pershing 2" in "Cruise";

2. naj se povabi Sovjetsko zvezo, da prekine izdelovanje in namestitev izstrelkov "SS 20" in

3. naj se takoj začne pogajanja med obema blokoma o višini vojaškega ravnovesja, ki naj zajamči obojestransko varnost.

Stališče KPI je v poslanski zbornici objasnili sam sekretar tov. Berlinguer.

Med drugim je ostro ožigosal tiste, ki hočejo vprašanje raketnih izstrelkov izrabit v notranje namene. Poudaril je, da je oboroževalna tekma že dosegla zelo nevarno stopnjo zaradi česar bi se morali resno zamisliti. Pa ne le to, morali bi

storiti, kar je mogoče vsaj za zaustavitev nadaljnjega stopnjevanja v pogubonosni tekmi. Ostro je ožigosal zlasti tiste, ki skušajo svojo naklonjenost namestitvi raketnih izstrelkov na italijanskem oze-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Dežela

Krščanska demokracija se mora že sedaj izreči o politični sestavi novega odbora

KPI zavrača protikomunistično diskriminacijo

Politično preverjanje med strankami, ki od znotraj ali od zunaj podpirajo sedanji deželni odbor, t. je vlado, še traja (tako je bilo vsaj do trenutka, ko smo prirejali ta zapis. Op. ured.) Predmet razprave so številna neresena vprašanja, ki so v zvezi s programskimi dogovori pa tudi s političnim okvirom.

Deželno tajništvo KPI je v zvezi z razgovori, pred dnevi, objavilo posebno

tiskovno poročilo, v katerem je med drugim rečeno, da je odločitev krščanskodemokratske skupine, da odstopi iz deželnega odbora po odobritvi letnega proračuna, že dejansko odprla krizo na deželni ravni.

Glas, ki ga bo KPI izrekla o proračunu bo neposredno povezan z dvema osnovnima vprašanjema. Deželni odbor, ki je napovedal svoj odstop, mora odgovoriti na številna vprašanja, ki so jih komunisti postavili glede konkretnih deželnih zadev, ki so še vedno odprte. Med temi sta na prvem mestu problem obnove Furlanije in izvajanje določil osimskega sporazuma.

KPI poudarja dalje, da sta tudi vprašanja programov in koalicije, ki bi morala te programe izvajati, tesno povezana in da ni mogoče o njiju ločeno razpravljati.

Če je Krščanska demokracija odgovorila nekaterim strankam, ki so zahtevale odstop deželnega odbora, mora sedaj odgovoriti tudi komunistom. Od odgovorov bo odvisno stališče, ki ga bodo zavzeli komunisti ob glasovanju o proračunu.

V tiskovnem poročilu deželnega tajništva KPI je dalje poudarjena važnost, ki jo ima politika demokratične solidarnosti za deželo s številnimi odprtimi problemi in da zato KPI že vnaprej odločno zavrača vsakršno sestavo deželnega odbora, pri kateri bi ponovno prišla do izraza protikomunistična diskriminacija.

Občine Dolina, Koper in Milje so sklenila sporazum o prijateljstvu in sodelovanju. Ta sporazum nima zapadlosti. tako je na slovesnosti, ki je bila dne 7. t.m. v gledališču "France Prešeren" v Boljuncu, poudaril dolinski župan, tovariš Edwin Švab. Zapis o slovesnosti objavljamo na 2. strani.

Zgodovinski dogodek

Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju med občinami Dolina, Koper in Milje

7. december 1979 bo ostal zapisan v zgodovini naših krajev kot pomemben mejnik. Tega dne se je zgodilo nekaj, kar bi še pred nedavnim ne mogli pričakovati. V gledališču "France Prešeren" v Boljuncu je bil slovesno podpisan sporazum o prijateljstvu in sodelovanju med občinami Dolina, Koper in Milje.

Morda bi na prvi pogled tahko izgledalo, da je bil ta dogodek podoben mnogim drugim, ki se odvijajo pri nas in tudi drugod po svetu. Toda temu ni tako, kajti to je sporazum o prijateljstvu in sodelovanju med občinami, ki so si zelo blizu ne le zaradi mejnega sosedstva temveč tudi zaradi številnih problemov, s katerimi so soočajo. Tudi v nečem drugem, kar je zelo važno, so si omenjene tri občine zelo blizu, to je v predanosti občanov stvari človečnosti, zavestnega antifašizma, demokracije in enakopravnosti narodov in narodnosti. Kraji, ki so vključeni v te tri občine so šli skozi težke preizkušnje ne le v protifašističnem boju, temveč tudi v povojnem boju za družbeno preobrazbo, za ustvaritev družbe, ki ne bo delala nobenih razlik med narodi in narodnostmi, za vsestranski napredek.

Ko danes stopamo na ozemlje dolinske občine zapazimo opozorilo, da je ta občina pobratena z občino Kočevje. Prav gotovo je, da bomo jutrišnji dan brali na omenjenih tablah, da je ta občina sklenila sporazum o prijateljstvu in sodelovanju tudi z občinama Koper in Milje in verjetno čez nekaj časa bomo poleg imen vseh teh občin brali še ime mučeniške občine Marzabotto, saj se določeni stiki z njo že več časa vzorno odvijajo.

V govoru, ki ga je imel ob slovesnem podpisu sporazuma o prijateljstvu in sodelovanju je župan občine Dolina, tovarš Edvin Švab poudaril zlasti naslednje:

— Sklenitev in podpis sporazuma med občinami Dolina, Koper in Milje ni nova, dodatna deklaracija, ni formalnost, je potrditev življenja in borbe za boljše življenje velike večine naših ljudi skozi desetletja. Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju je in naj bo osebna izkaznica naših občinskih skupnosti, izkaznica s katero se bomo predstavljali samim sebi in drugim.

Zavedamo se in zavedajmo se, da ta dokument, ta sporazum nima zapadlosti. Zato se s podpisom današnjega sporazuma obvezujemo, da bomo njegovo veljavnost utrjevali z našim delom, z našim načinom življenja in z našo borbo za boljše in lepše življenje.

Naše prijateljstvo, naše sodelovanje, naša enotnost med Slovenci in Italijani, naše omikano sožitje, ni sklepanje zavestnih, ni zbiranje somišljenikov, katerim naj bi vcepili strup sovraštva do tistih, ki se z nami in z takim prijateljstvom ne strinjajo. Ne. Mi hočemo biti protagonisti današnjega in jutrišnjega miru pri nas in v svetu. Zato iščemo, kujemo in ustvarjamo srečo tega sveta, kljub temu da nam toliko naših malih želja ni dano uresničiti.

K obstoječim oblikam prijateljskega sodelovanja lahko dolinski občani prištejejo soglasen in iskreno zavzet sklep občinskega sveta, v katerem so vse politične komponente z navdušenjem odobrile besedilo sporazuma prijateljstva. Zato v imenu skupin KPI, PSI, KD in SSK

izjavljam, da bomo storili kar je v naših močeh, da bo to prijateljstvo živelo in se razvijalo.

Tovariš Willer Bordon, župan občine Milje pa je v svojem govoru naglasil, da živimo v času, ki je poln zaskrbljujočih mednarodnih zapletov in da je tudi zato tembolj koristno, da se srečujemo. Naši kraji, katerih burna preteklost mora biti v veliki meri še napisana, imajo vsekakor najlepši del svoje zgodovine že napisane z žrtvami in krvjo naših ljudi, Slovencev, Italijanov in Hrvatov, ki so se skupaj borili in mnogi izmed njih padli. Nadaljevali bomo po poti, na katero smo stopili že pred leti in ki je danes lažja in bolj dostopna. Na tej poti ne more biti nasprotnih smeri. To je pot prijateljstva, pot prihodnosti miru tako za nas kot za človeštvo sploh.

Tovariš Mario Abram, župan občine Koper je naglasil, med drugim tudi to, da

je namen sporazuma o prijateljstvu in sodelovanju med občinami tudi da se ustvarijo ob odprti meji iskreni dobrososedski odnosi med obema državama. V okviru občin lahko odražamo in moramo odražati najvišje ideale sožitja, za katerimi stremi današnje človeštvo.

Z istimi stremiljenji kot govori voditelj treh nanovo pobratenih občin je bil prežet tudi govor predsednika skupščine občine Kočevje, ki je že več let pobratena z občino Dolina in govor župana italijanske občine Marzabotto. Slednji je med drugim počrtal zlasti naslednje: "Poverjena mi je bila prijetna naloga, da vam prinesem bratski pozdrav svojih ljudi, tistih, ki so si raje izvolili ogenj in meč, ko da so klonili okupatorju. Ob srečanju tu v Dolini nas preveva občutek zadovoljstva in ganjenosti, kajti to je srečanje ljudi, ki jih v duši združuje globok anti-fašizem, obenem pa močne vezi vzajemnosti in prijateljstva".

Na slovesnosti od podpisu sporazuma se je odvijal tudi zanimiv spored, ki so ga izvajale skupine iz vseh treh občin: moški pevski zbor Fran Venturini iz Domja, gojenci slovenske srednje šole Simon Gregorčič iz Doline, gajenci italijanske srednje šole iz Domja, godalni orkester koprške gimnazije, mladinski zbor italijanske skupnosti Antonio Gramsci prav tako in Kopra, baletna skupina koprškega dijaškega doma, zbor Ongia iz Milj in mladinska godba od Korošcev pri Miljah.

Župana iz Doline in Milj in predsednik skupščine občine Koper podpisujejo sporazum o prijateljstvu in sodelovanju

(Ne)dejavnost vladne komisije in zaščita Slovencev

Predstavniki državne birokracije in vlade s podcenjevanjem zahtev Slovencev prevzemajo nase težko odgovornost

Slovenska javnost je bila končno seznanjena s krizo, v katero je zašla posebna komisija predsedstva vlade, ki proučuje vprašanja Slovencev v Italiji in je bila pred dvema letoma zadolžena, da izdela predloge o globalni zaščiti naše narodnostne manjšine.

Vladna komisija, ki so jo enotno zahtevali vsi Slovenci na pogovoru s tedanjim predsednikom vlade Andreottijem avgusta 1977, je brzkone predstavljala prvi poskus soočanja med našo narodno manjšino in vladnimi funkcionarji ter predstavniki strank vladne večine. Nastala je pred dvema letoma, o božiču 1977, delala pa je do srede novembra letos, ko je bila njena zadnja seja v Rimu. Iz izjav slovenskih predstavnikov v tej komisiji izhaja, da je pred zapadlostjo njenega mandata (konec leta) predvidena še ena seja v decembru, vendar se je Slovenci ne marajo udeležiti. Svoj sklep utemeljujejo z zahtevo o razčiščenju med predsednikom vlade Cossigo in enotnim slovenskim odposlanstvom in pa z negativno oceno doslej opravljenega dela.

Upravičeno se slovenska javnost lahko vprašuje, čemu je o delu vladne komisije zavaladal v zadnjih dveh letih neprodiren molk. Razlogov za to je najbrž več. Predvsem je to vladna komisija, za katero veljajo kriteriji rezerviranosti, na katere so bili že v začetku opozorjeni vsi njeni člani. Drugič pa je tu šlo za bojazen pred morebitnimi polemičnimi strukturalizacijami. Obdobje dejavnosti vladne komisije soupada namreč s tremi volilnimi kampanjami in prav toliko vladnih kriz. Slovenskim predstavnikom v komisiji (teh je bilo pet) pa je šlo predvsem za to, da ohranijo najtrdnjejšo enotnost pri svojem nastopanju.

Kakšen pa je obračun dveh let sej, zasedanj komisije in delovnih skupin? Iz tega, kar je dano vedeti, gre v okviru vladne komisije za vsebinska razhajanja. Med stališči slovenskih predstavnikov in zastopnikov italijanske večine (odposlancev posameznih ministrstev, deželne uprave in strank vladne večine) je namreč zazijal globok prepad, ki ga ni bilo mogoče premostiti, najbrž tudi zato, ker je manjkala prava dobra volja.

Šlo je za ozko tolmačenje osimskega sporazuma, kakršno je prišlo že javnosti do izraza tedaj, ko je Andreottijeva vlada najprej izdelala, nato pa umaknila za Slovence žaljivo omejen vladni dekret, ki naj bi veljal samo za tržaško pokrajino, ne pa za goriško. Da o Slovenski Benečiji sploh ne govorimo. Tu je vlada pripravila znano anketo med 20 občinami videmske pokrajine z odkrito željo, da bi dokazali trditev, a ljudje na tem področju niso Slovenci, pač pa nekaj drugega, nekako

po teorijah o "vindišarstvu". Končno je med predstavniki večine prevladalo stališče, da bi kazalo Slovence prešteti, kot na Koroškem, da bi jim tako sorazmerno s številom in gostoto naselitve odmerjali redke priznane pravice. Vzdušje v vladni komisiji se je vidno slabšalo, kar je pričalo tudi o spremenjenih notranjepolitičnih in krajevnih razmerah - v mislih imamo namreč razbitje večine demokratske solidarnosti v Italiji in zmago zmernih avtonomističnih sil v Trstu, kar je spremljala močna kampanja proti pravicam slovenske manjšine tudi v videmski pokrajini. Potrpežljiva in odgovorna razprava ni obrodila sadov, saj izhaja, da sta se za predsedstvo vlade izoblikovala dva povsem ločena dokumenta. Prvega so izdelali predstavniki vladne večine in državni funkcionarji, drugega pa enotno pet slovenskih predstavnikov, ki v komisiji zastopajo komunistično partijo, socialistično stranko, Slovensko kulturno gospodarsko zvezo in Slovensko skupnost. Slovenski člani komisije so mnenja, da je vsaka razprava sedaj odveč in da si mora vsak prevzeti svoje odgovornosti. Vlada naj prebere oba dokumenta, slovenskega in večinskega, in naj izbira. V parlamentu

čakajo na vladne pripombe ali stališča zakonski osnutki za globalno zaščito Slovencev, ki so jih predložile levičarske stranke. V deželnem zboru Furlanije - Julijske krajine pa čaka zakonski osnutek Slovenske skupnosti.

Skrajni čas je, da se prične razprava o teh predlogih in da parlament preko razprave pride do svojih zaključkov. Pri tem pa bi morali politične sile sprejeti kot vodilo trditev zaključnega sporočila o Pertinijevem obisku v Jugoslaviji, kjer je rečeno, da mora zaščita sloneti na sodelovanju manjšine kot take. V tem smislu ima dokument z enotnimi zahtevami slovenskih predstavnikov večjo težo. Slovenski predstavniki so vsekakor na zadnji seji komisije napovedali, da ne bodo več sodelovali v razpravah, dokler ne bo prišlo do razčiščenja med Slovenci in predsednikom vlade.

Gotovo je, da predstavniki državne birokracije in italijanske vlade s podcenjevanjem zahtev slovenske narodne skupnosti prevzemajo nase težko odgovornost in še to takorekoč na predvečer obiska jugoslovanskega zunanjega ministra Vrhovca v Italiji.

STOJAN SPETIČ

Ob 25. obletnici smrti Ivana Trinka

Slovesnosti v Čedadu in Špetru

Spomin na msgr. Ivana Trinka, pesnika, narodnega buditelja in voditelja živi med Slovenci v videmski pokrajini. Kako živi sta pokazali tudi dve zelo pomembni slovesnosti, ki sta bili dne 24. novembra t.l. v Čedadu in Špetru. Slovesnosti sta bili ob 25. obletnici Trinkove smrti. V Čedadu so odkrili spomenik, v Špetru pa je bila širša slovesnost. Slavnostni govor je imel prof. Marino Qualizza, pomembna govora pa sta, poleg drugih, imela tudi videmski nadškof msgr. Battisti in predsednik deželnega sveta tov. Mario Colli. Na slovesnostih so sodelovali tudi pevski zbori iz Ukev, Ljes, Barnasa in oktet iz Nove Gorice.

Nadškof Battisti je med drugim poudaril, da ni mogoče postavljati v dvom lojalnosti Slovencev do Italije. Slovenci Nediških dolin, Terske in Kanalske doline ter Režije so svojo lojalnost izpričali in jo izpričujejo. Zato italijanska država dolguje temu prebivalstvu pravno priznanje. Organi oblasti ne smejo videti v zahtevah Slovencev atentat na enotnost države. Spodbujanje slovenske jezikovne skupnosti je prispevek k dobrim odnosom in razvoju kulturnih stikov med sosednjimi

narod. Slovenski ljudje ob meji hočejo biti most med dvema kulturama v obojestransko korist. Podpirati kulturno spodbujanje je dejanje vere, omike, kulture in napredka za kar je videmska cerkev posebno občutljiva.

Zatem je nadškof Battisti še poudaril: "Moja dolžnost je braniti duhovnike, ki delujejo v teh krajih ne samo za širjenje evangelija, ampak tudi za razvoj in obrambo človekovega dostojanstva in kulture".

Predsednik deželnega sveta Colli je v svojem govoru poudaril, da je Ivan Trinka opravljal svojo človeško, duhovno in narodno buditeljsko poslanstvo med svojimi rojaki v tistih časih, ko je že samo izjavljanje, da se nedko čuti Slovenca, bilo dokaz velikega poguma. Trinkovo delo in delo tistih, ki so mu sledili in ga nadaljujejo tudi danes za razvoj in priznanje pravic Slovencev v videmski pokrajini zasluži podporo oblasti. Toda čeprav se je čas spremenil in imamo demokratsko republiško ustavo pa tudi posebni statut dežele, so žal še ljudje, ki so gluhi za zahteve Slovencev v videmski pokrajini.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Devin - Nabrežina

Stanje je še vedno nejasno

Skupine DC, SSK, MSI in PSDI zavrnila dva pomembna sklepa občinskega odbora KPI in PSI predlagata ponovno srečanje političnih sil, ki so v občinskem svetu imele konstruktivne odnose z občinsko upravo.

V prejšnji številki smo objavili kratko vest o novi koaliciji, ki je nastala v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu. Ker je bil list tedaj že pripravljen za tisk ni bilo mogoče objasniti novega položaja. Naslednji dan, to je 23.11. je občinski odbor objavil naslednje tiskovno sporočilo:

— Občinski odbor Devina Nabrežine je proučil položaj, ki je nastal po zadnji seji občinskega sveta, na kateri so svetovalci KD, SSK, MSI in PSDI soglasno zavrnila dva odborova sklepa. Z 11-timi glasovi proti in 9-timi za sta bila odbita sklep o pomembnih proračunskih spremembah ter sklep o imenovanju tehnikov za pripravo variante splošnega regulacijskega načrta, za izdelavo področnega načrta ekonomskih in ljudskih gradenj ter za pripravo socioekonomske študije o kraških vaseh.

Posledice nastalega stanja

Z odklonom teh dveh sklepov se spričo skorajšnje zapadlosti mandatne dobe sedanega občinskega sveta praktično onemogoči vsakršna revizija sedanjih urbanističnih inštrumentov, tako da se še enkrat odloži v nedogled priložnost dotacije področnega načrta ljudskih in ekonomskih gradenj ter najdbe ustreznih rešitev za kraške vasi. Vendar se posledice nastalega stanja ne osredotočijo le na zgoraj rečeno, ampak njihov odmev bo čutiti tudi v raznih drugih pobudah in delih, ki bodo ostala zamrznjena in se zanje celo poraja nevarnost neuresničitve, kot športno igrišče v Vižovljah, ureditev občinskega sedeža, očiščevalne naprave grezničnega omrežja v Devinu.

Občinski odbor je prepričan, da se je v vsakem svojem dejanju skliceval na redno upravljalno resnost, ko je odredil takojšnjo uporabo razpoložljivih denarnih vsot, realna vrednost katerih bi se občutno zmanjšala, ko bi te neuporabljene čakale realizacijo del in pobud, ki so zaradi visokih finančnih bremen v sedanjem trenutku na žalost povsem neuresničljive.

Novi položaj izkazuje vsekakor precejšnjo nejasnost in negotovost; zgleda namreč, da odklonilni blok, ki se je ustvaril v občinskem svetu po zavrnitvi sklepov, nima dejanske možnosti, da se predstavi kot alternativni vodja za občino.

Po drugi strani je položaj sedanega odbora postal zelo pereč, v kolikor je primoran, da spremeni svoj program na škodo množičnih vprašanj, ki čakajo rešitve.

Naslednji dan, to je 24. novembra sta se sestali delegaciji občinskih sekcij komunistične partije in socialistične stranke. Na sestanku so bili prisotni tudi predstavniki pokrajinskih vodstev obeh strank. Delegaciji sta razpravljali o položaju, ki je nastal potem, ko so demokristjani, socialdemokrati, misovci in Slovenska skupnost v občinskem svetu zavrnila dva pomembna sklepa občinskega odbora.

Sporočilo delegacij KPI in PSI

V sporočilu, ki je bilo objavljeno po sestanku, je rečeno naslednje:

— Delegaciji KPI in PSI sta potrdili svoje popolno zaupanje občinskemu upravitelju. Položaj, ki je nastal po zavrnitvi sklepov, je težak. Obstaja nevarnost, da ne bodo uresničena pomembna dela. Tudi popravki urbanističnega načrta, ki so potrebni, so sedaj negotovi.

Delegaciji sta sklenili, da povabita tovariše, ki vodijo občinsko upravo, naj preučijo možnosti za ponovno predložitev pobud, ki jih občani že več let upravičeno pričakujejo.

Na koncu sporočila je še rečeno:

— Obe strani vabijo demokratične sile, ki so v občinskem svetu imele konstruktivne odnose z občinsko upravo, naj preučijo svoja stališča. V ta namen sta obe strani pripravljene na ponovno in čimprejšnje srečanje z namenom, da bo dosegel sporazum, ki naj čimbolj ustreza zahtevam prebivalstva.

Pogovor z županom tovarišem Albinom Škerkom

Vprašanje je torej zelo resno, zato menimo, da je potrebno, da mu name-nimo več prostora tudi v našem listu. Župana, tovariša Albina Škerka smo naprosili naj našim bralcem in širši javnosti nekoliko podrobneje objasni sedanji položaj. Pogovor se je takole odvijal:

VPRAŠANJE — V sporočilu, ki ga je objavila Slovenska skupnost v zvezi z novim položajem v devinsko-nabrežinski občini je tudi očitek, da "občinski odbor večkrat ravna nedemokratično". Kaj meniš ti o tem?

ODGOVOR — Medtem, ko so prejšnja tri leta bili odnosi, zlasti z Slovensko skupnostjo dobri, so se le-ti v zadnjem letu nekoliko poslabšali. Poslabšali so se zlasti potem, ko ta skupina ni hotela, kot

Sekciji KPI in PSI devinsko-nabrežinske občine pa sta v posebnem lepaku podčrtali naslednje:

— Krščanska demokracija, Slovenska skupnost, misovci in socialdemokrati so v občinskem svetu zavrnila dva pomembna sklepa, ki ju je predlagal občinski odbor. Onemogočile so novo usmeritev na področju urbanizma. Še naprej bo ostal v veljavi urbanistični načrt, ki so ga pred leti izdelali demokristjani, socialdemokrati in Slovenska skupnost. Ta načrt predvideva, da bo občina v doglednem času imela 30.000 prebivalcev in da bodo v obmorskem pasu dodelili obsežno površino za nove zidave.

Sklep občinskega odbora, ki je bil zavrnjen, je med drugim predvideval uporabo razpoložljivih denarnih sredstev za športno igrišče v Vižovljah, za čistilne naprave v Devinu, za preureditev županstva in za nekatere druge naprave v vaseh zgornjega predela občine.

Vse te pobude bodo sedaj propadle, veliki posestniki zazidalnih zemljišč, špekulanti in tisti, ki hočejo ohromiti občinsko upravo se bodo sedaj lahko oddahnili.

Dalje je poudarjeno v lepaku, da so komunisti in socialisti, četudi z velikimi težavami štiri leta jamčili za edino možno občinsko upravo.

Na koncu lepaka pa je poudarjeno še naslednje:

"Prebivalci občine Devin-Nabrežina točno vedo kdo v občinskem svetu dela za posebne interese ter v škodo potreb občanov!"

prejšnja leta, glasovati za občinski proračun. Občinska uprava je večkrat povabila Slovensko skupnost, naj v občinski upravi prevzame neposredne odgovornosti. Kljub naši dobri volji nismo uspeli, da bi izboljšali odnose s Slovensko skupnostjo.

V zvezi z zadnjimi dogodki lahko rečem še to, da smo sklicali sestanek načelnikov svetovalskih skupin, s katerimi smo se pogovorili. Na sestanku ni kazalo, da bo Slovenska skupnost nasprotovala odobritvi sklepov občinskega odbora.

VPRAŠANJE — Ali ste storili vse, kar je bilo v vaši moči, za to da bi se stiki s posameznimi skupinami v občinskem svetu še posebej s Slovensko skupnostjo izboljšali?

ODGOVOR — Možno je, da nismo

dovolj naredili v tem pogledu. Tudi zato, ker smo preobremenjeni z delom. Vendar pa ni vse odvisno od nas. Naj navedem samo en primer: Na enem od sestankov z načelniki svetovalskih skupin smo razpravljali o vprašanjih, ki so v zvezi z obnovo občinske gradbene komisije. (Ta komisija spada med najvažnejše komisije v občini). Svetovalca Antka Terčona sem vprašal, če nameravajo arhitekta Kokorovca, kot predstavnika skupine Slovenske skupnosti, ponovno predlagati v omenjeno komisijo.

VPRAŠANJE — Minila sta že dva tedna od zavrnitve odborovih sklepov. Prišlo je do razjasnitve nekaterih stališč. Vprašujemo, kakšni so izgledi za prihodnost oziroma za nadalnje delo do

volitev, ki bodo, kot izgleda, 4. maja 1980?

ODGOVOR — Zavrnitev omenjenih sklepov je nedvomno povzročila veliko škodo. V najboljšem primeru, lahko rečem, je bilo s tem otežkočeno izvajanje resolucije, ki je bila prav na predlog Slovenske skupnosti svojčas odobrena v občinskem svetu.

Menim, da ni potrebno, da posebej navajam negativne posledice, saj je to razvidno tudi iz tiskovnega sporočila občinskega odbora in besedila lepaka, ki sta ga objavili sekciji KPI in PSI. Glede bodočnosti pa bi to-le dejal:

-- Imeli smo vrsto sestankov s tovariši socialisti in s predstavniki Slovenske skupnosti pa tudi s socialdemokrati. Pobudo za te sestanke smo dali mi.

Namen sestankov pa je bil ta, da bi odpravili nesporazume in poiskali možnost ponovnega zbližanja s političnimi silami, predvsem s tistimi, ki so v preteklosti omogočile delo naši manjšinski upravi. Predvsem nas je zanimalo, da bi rešili, kar se še rešiti da v času, ki nas loči od prihodnjih volitev.

Pripomniti želim še to, da utegne naša pobuda obroditi dobre sadove, kar je neobhodno potrebno če hočemo, vsi skupaj, biti kos grozečim naklepom Krščanske demokracije in Liste za Trst (ki se bo, po vsej verjetnosti, predstavila tudi v naši občini). Če hočemo ohraniti tudi v bodoče demokratično občinsko upravo je nujno potrebno, da predvsem s Slovensko skupnostjo in socialdemokrati odpravimo trenja in nesporazume, ki bi bili lahko usodni.

Zapis: Mirko Kapelj

Resolucija, ki jo je SSK predložila občinskemu svetu

Občinski svet občine Devin-Nabrežina, zbran na redni seji dne 26.5.78, je obširno razpravljalo o vprašanjih, ki so nastala po objavi odloka predsednika deželnega odbora z dne 12. januarja 1978, s katerim je postala veljavna varianta občinskega regulacijskega načrta.

Občinski svet je ugotovil, da je vsebina odloka v nasprotju z duhom in črko osimskih sporazumov, saj so po tem odloki hudo prizadete narodnostne in gospodarske koristi slovenskega prebivalstva, s čimer se dejansko nadaljuje z raznarodovalno politiko. Občinski svet je zato mnenje, da je treba korenito spremeniti občinski regulacijski načrt in ga uskladiti s potrebami domačega prebivalstva, ki mu je treba zagotoviti ne le obstanek, temveč tudi naravni razvoj.

V tej zvezi občinski svet obvezuje občinski odbor, da čimprej predloži v razpravo in odobritev novo varianto občinskega regulacijskega načrta, ki naj upošteva naslednja načela:

1. zmanjša naj se naselitvena možnost, tako da ne bo prizadeto razmerje med narodnostnima skupinama;

2. celotna gradbena dejavnost mora upoštevati že omenjeno narodnostno razmerje in zmožljivost obstoječih infrastruktur;

3. v kraških vaseh naj se omogoči takšna gradbena dejavnost, da bo domačinom zagotovljen naravni razvoj v njihovem okolju;

4. pri načrtovanju turističnega razvoja je treba upoštevati celotno ozemlje občine in poleg tradicionalnih dejavnosti pospeševati kmečki turizem tudi na tistih področjih, ki jih je dežela določila za naravne parke;

5. na obalnem področju, ki ga je treba tako ovrednotiti, da bo od tega imelo koristi celotno prebivalstvo v občini, naj se zagotovi dovolj prostih palč in naj se izključi možnost stalnih naselitev.

Slovenska strokovna šola končno v novih prostorih

Slovenska strokovna šola v Trstu je končno le dobila nove prostore. Prav za prav prostori niso novi, saj je šola nameščena v enem izmed poslopij, kjer je bila stara psihiatrična bolnišnica.

Deset let se je morala ta šola "potiskati" po raznih šolskih zgradbah, kar je povzročalo mnogo težav in neugodnosti. Da je problem vsaj zaenkrat rešen gre zasluga pokrajinski upravi.

Vselitvena slovesnost je bila dne 1. decembra t.l. Na slovesnosti je ravnatelj inž. Rudež orisal stanje šole. To šolo obiskuje sedaj okrog 129 učencev. Že to dokazuje, kako potrebno je bilo najti neko ureditev. Šola kot taka se je osvojila pred štirimi leti, sedaj na nujno potrebuje še 4. in 5. razred.

Na vselitveni slovesnosti so se učenci predstavili s simpatičnim sporedom.

Hvalevredna pobuda športnikov

Izšla je prva številka glasila o telesno-kulturni dejavnosti v zgoniški in repentabrski občini "Glas ŠK Kras". Hvalevredno pobudo toplo pozdravljamo.

V uvodniku novega glasila beremo naslednje:

— Načrt, ki ga športni delavci pri ŠK Kras že vrsto let kujemo, se končno uresničuje. Izhajalo bo naše lastno glasilo, s katerim bomo lahko bolje informirali naše članstvo in ostale prebivalce občin

Zgonik in Repentabor o našem vedno širšem delovanju. Želimo si pa, da bi naš "Glas" ne bil samo sredstvo za boljšo informacijo, ampak sredstvo, preko katerega naj bi se razvijala poglobljena razprava tako o vprašanjih, ki zadevajo telesno kulturo kot o širših družbenopolitičnih vprašanjih. "Glas" naj bi sledil vsem dogajanjem v občinah Zgonik in Repentabor, občani pa naj bi preko njega izražali svoje mnenje, svoje kritike, svoje predloge.

Sekcija KPI občine Dolina je slovesno proslavila obletnico oktobrske revolucije. Na slovesnosti je sodeloval tudi Tržaški partizanski pevski zbor

*Revolucionarna dejavnost Prežihovega Voranca***PISATELJ KOMUNIST****2.**

Da je Kuhar vse tesneje sodeloval pri najpomembnejših partijskih nalogah, potrjujejo sklep seje CK KPI na Dunaju 5. februarja 1935, ko so obravnavali pismo CK KPJ trboveljskim rudarjem, da ga bosta dokončno oblikovala Tito in Kuhar (Titova Zbrana dela, knjiga 2, str. 316), ter sklepi seje politibiroja CK KPJ v Moskvi 21.8.1935, kjer stoji: «tč. 3 Richard (Lovro Kuhar) — dovoljenje nazaj v Biro CK» (Titova Zbrana dela, knjiga 3, str. 172).

Ko je bil v Parizu, je (zlasti potem ko je že opustil urejanje DELA), organiziral patronatsko gibanje (patronati so med jugoslovansko ekonomsko emigracijo zbirali pomoč žrtvam reakcije v Jugoslaviji) in organiziral v okviru Mednarodne rdeče pomoči močno patronatsko centralo. Urejal je tudi glasilo tega gibanja z naslovom «Protiv Glavnjače», ki je izhajalo v srbohrvaškem in slovenskem jeziku vse do konca 1937. leta. Tito je 29.10.1939 v Moskvi napisal poročilo o organizaciji pomoči, kar je šlo skoraj v celoti za politične begunce in španske borce iz Jugoslavije, in navaja, da patronate vodi Valič, ki je v Parizu (Titova Zbrana dela, knjiga 5, str. 29).

1. februarja 1936 ga je član CK KPJ Vladimir Čopić, po formulaciji v Kuharjevi biografiji, «odgnal» na Dunaj, kjer naj bi prevzel posle org. sekretaria CK KPJ in organiziral partijsko konferenco, ki je bila predvidena v Pragi in bi naj to funkcijo tudi formalno potrdila. Zato je odšel konec marca tja, vendar ga je praška policija aretirala in ga zaradi lažnega potnega lista zaprla za tri mesece.

Po ustanovnem kongresu KPS je bilo na seji CK KPI 27. avgusta 1937 sklenjeno, da se Valič (L. Kuhar) kooptira za člana CK KP Slovenije, a Gašper za kandidata za člana CK KPS.

Po 20. marcu 1938 je Tito Dimitrova obvestil, da je zaradi vojne nevarnosti odločil ukiniti centralo vodstva KPJ v Parizu, tam pa pustil le predstavništvo: «Valiča (Kuhar) bom pustil tukaj kot odgovornega predstavnika, Petrov (Krdelj) in Rozenko (Čoloković) mu bosta pomagala, če bo potrebno. Toda to "ni forum, ki bi bil pooblaščen za sprejemanje odločitev." "Služil je predvsem kot "člen" za zvezo s Kominternom in pa pomoč našim španskim borcem (Titova Zbrana dela, knjiga 4, str. 36, 225, 320). To odločitev je Tito potrdil v pismu Dimitrovu 1.4.1938, kjer pravi tudi, da Kuhar ni bil Gorkičev človek, da je predan Partiji, požrtvovalen in da mu je v težkih trenutkih največ pomagal.

V začetku avgusta 1938 je Kuhar v Parizu sodeloval na sestanku v zvezi s

španskimi borci iz Jugoslavije, decembra 1938 pa je Titu pisal več pisem o razmerah med našo politično emigracijo (Titova Zbrana dela, knjiga 4, str. 326 in 330). 2. maja in 20. junija 1939 je Tito prek Kuharja ponovno obvestil Moskvo o najpomembnejših dogodkih v domovini — o konstituiranju CK KPJ v Bohinjski Bistrici, o državnem posvetovanju KPJ v Tacnu, o volitvah, o "Špancih". o tisku itd. (Titova Zbrana dela, knjiga 4, str. 194, 195, 198).

Pri opravljanju teh številnih dolžnosti je Kuhar imel veliko težav zlasti zaradi preobremenjenosti, ki se je še povečala, ko je prevzel nase še skrb za vračanje naših prostovoljcev iz Španije v domovino ali odhod v SZ. Pri tem so mu nekateri očitali birokratsko obnašanje, očitki pa so pogosto leteli na račun denarja, ki si ga je maja 1930 ob begu na tuje sposodil iz blagajne Bratovske skladnice. Ta se je svojčas pri notranjem ministrstvu zavzemal tudi za Lovrovo vrnitev v domovino. Vse to so mu očitali zlasti tisti, ki jih je obsojal in kritiziral zaradi njihovega frakcionastva.

To omenja tudi Tito v pismu, ki ga je 4.10.1939 pisal v Moskvi za potrebe kadrovske službe KI in ki je ohranjeno v lastnoročno pisanem rokopisu Tita, kjer daje tudi svojo sodbo o Luju (Kuharju). Tu je rečeno, da Kuhar opravlja dolžnost predstavnika KPJ v Parizu in skrbi za že omenjene naloge. Tito se v pismu strinja, da Kuhar (glede na razne očitke) res ni najbolj dosleden v političnem pogledu, ima pa težave s preobremenjenostjo. Pravi, da je preveril nekatere očitke iz njegove preteklosti (denar, zveze z bratom), a jih ni mogel potrditi.

Tito navaja na koncu, da je Kuhar danes eden najboljših piscev v Sloveniji. Govori o Požganici, ki ji kritiki dajejo najboljšo oceno in pravi, da so se dogovorili, da bo kuhar odšel v domovino in se bolj posvetil literarnemu delu.

Zaradi poslabšanja razmer v Evropi poleti 1939 se je v Parizu poostiril nadzor nad tujci in tudi Prežih išče francoska vojna policija, pred katero se uspe skriti in se nato vrne domov. Ker mu nad glavo visi 6-letna robija, ki je ni odsedel, mu vodstvo Partije (tov. Kardelj) sporoči sklep CK KPJ, da ostane v ilegali in se posveti književnemu delu, da dokonča in pripravi za tisk rokopise, ki jih je začel že v emigraciji. To je delal po raznih ilegalnih stanovanjih vse do okupacije.

Okupacija in ustanovitev OF so postavili pred vse komuniste nove naloge in tudi pred Prežih; zlasti: organiziranje kulturnih delavcev, štajerskih emigrantov, in ker so te zveze segale tudi v meščanske kroge, organiziranje posojilne komisije oz. finančno-gospodarske komisije OF, pisanje člankov za Poročevalca, Kričaca, brošure, npr. "O naših mejah" in drugo. 8. januarja 1943 ga aretirajo belogardisti, zaslišujejo, prevzamejo ga Italijani, za-

slišujejo poleg njih tudi posebni, od Gestapa poslani strokovnjaki za KI in evropske KP; po kapitulaciji ga Italijani predajo Nemcem, ki ga ponovno zaslišujejo v Begunjah in v Berlinu pošljejo najprej v taborišče Sachsenhausen in pred prodirajočo Rdečo armado premestijo v Mauthausen, kjer že ves bolan dočaka svobodo.

Prve njegove reakcije so sicer bile, da ne bo več pisal, vendar si kmalu toliko opomore, da se ponovno vključi v politično delo zlasti na terenu kot kandidat za zveznega poslanca v ustavodajno skupščino, kot član GOOF, kot predsednik Ljudske prosvete, predsednik kluba koroških Slovencev, podpredsednik Društva slovenskih književnikov in član odbora Zveze književnikov in član odbora Zveze književnikov Jugoslavije. Spet mnogo piše, od črtic do govorov, člankov in tudi večjih tekstov. Bolezen, preobremenjenost, delno neurejena domačija in življenjski pogoji ter razmere na Koroškem, še posebej nepravilnosti pri izvajanju agrarne reforme so ga ponovno usmerili, da se je skušal razbremeniti političnega dela in se ves posvetiti pisanju. Vendar se je tudi ob prelomnih dogodkih, kot je bil IB, aktivno opredelil za partijsko politiko in podredil celo svoje zdravstveno stanje interesom KP; ni se šel zdraviti v Karlove Vary, čeprav je imel lastna sredstva od prevodov na Češkem. V razgovoru s sekretarjem CK KPS je tudi sam razmišljal, da bi se to utegnilo tudi drugače razlagati in bi bil podvržen pristiskom in kombinacijam z njim tudi brez njegove vednosti.

Njegovo aretacijo in zapore v Ljubljani opisujejo v objavljenih razpravah in spominih razni raziskovalci in sojetniki, med njimi Janko Jarc, že leta 1958 ("Letopis Muzeja narodne osvoboditve LRS", 1958 str. 55-79) - tudi na osnovi zapisnikov zaslišanj, Teodor Tominšek kot sojetnik (še v rokopisu), Emil Cesar kot raziskovalec (Borec, 1977, št. 8-9, str. 449).

Oceno svojega obnašanja v zaporu je prav tako napisal sam. Delno jo je objavil Koruza že v Zborniku. Do sedaj najdeni dokumenti, tudi zapisniki zaslišanj v Ljubljani, ki so v arhivu CK, kažejo, da je njegova lastna ocena točna. Naj jo citiram:

"V Jugoslaviji sem bil enkrat par tednov zaprt in ni prišlo do procesa. V odsotnosti sem bi leta 1931 obsojen na 6 let robije zaradi svojega dela v Goštanju. V Pragi in na Dunaju, kjer sem sedel vsega 16 mesecev, nisem ničesar izdal. V Italiji in Nemčiji, kjer sem sedel vsega 2 leti in pol, sem se po svoji vesti zadržal tudi pošteno in nisem nikogar izdajal ali kompromitiral. Priznaval nisem, da bi bil organiziran komunist, pač pa sem vedno priznaval, da pripadam komunističnemu svetovnemu nazoru. Edino se mi lahko zamerja, da sem tajil vsako aktivnost za KP in sem se zagovarjal, da sem postal pisatelj in od tega časa politično več ne

delujem. Sicer je Gestapo itak imel vse podatke o zgodovini naše Partije v svojih rokah, posebno točno od dobe, ko je Gorkić prišel v vodstvo v "trojki" in vse do prihoda Tita. In to zelo natančno in skoraj vse podrobnosti, tako da bi jim ne mogel nič novega povedati, ako bi jim tudi hotel".

Da sta policija in Gestapo vedela zelo veliko o Prežihovem delu v emigraciji, govori tudi dopis Ministrstva unutrašnjih poslova NDH z dne 26. maja 1943, naslovljen na Njemačko poslanstvo, v roke SS Strumbannfuhrerju g. Helmu, Zagreb (sedaj v arhivu CK ZKJ, br. 15215), v katerem javljajo podrobne podatke o delu in obsodbi Lovra Kuharja v Goštanju, o zaporu v Celovcu, v Pragi, na Dunaju, delu v Parizu, ki vsebuje tudi izvleček iz obvestila Ministrstva notranjih zadev kraljevine Jugoslavije z dne 5. junija 1937 s podatki o sestavi CK KPJ, ki je bil izvoljen na IV. konferenci, o gibanju in delu njegovih članov, kar je v širši verziji z navodili Dravske banovine vsem sreskim načelstvom in upravam policije ohranjeno tudi v Državnem arhivu Slovenije (letos na razstavi ob 60-letnici KPJ kot ekspozat 102).

V arhivu CK ZKS so med spomini na prežiha tudi razgovori, v katerih je Prežih nekaterim tovarišem pripovedoval o namerah Nemcev, da bi ga pridobili za predsedniško funkcijo v Sloveniji v okviru Reicha. Računali so očitno na njegov ugled. Prežih je to odklonil in jim za-brusil, da bodo vojno izgubili; zato so ga premestili iz berlinskih zaporov v Sachsenhausen z namero, da ga ubijejo. O tem mi je nekaj dni pred svojo smrtjo med drugim pripovedoval tudi tovariš Šnuderl, ki je nekako čutil kot svojo dolžnost, da to pove, misleč, da nam ni znano.

Kako sta dva jetnika v Mauthausnu – Mato Utovič, bločni brivec, in Bruno Gerdovič, ki je delal v bločni pisarni, Prežiha rešila gotove smrti, ko so Nemci jetnike iz transporta v najhujšem mrazu pustili ležati zunaj, na betonskih tleh, in v samo spodnji obleki, je opisal v Prežihovem zborniku A. Ingolič na osnovi pripovedovanj Prežiha in obeh imenovanih mariborskih tovarišev.

Naj mi bo dovoljeno, da na koncu povem tudi kasnejše ocene tovariša Tita, ko je večkrat nanese razgovor na Prežiha. Titu je prežih v času razčiščevanja odnosov s frakcionarji v Parizu ter v boju in delu za utrditev Partije v letih 1938 in 1939 veliko pomagal. Tito pa ga visoko ceni tudi kot pisatelja.

Kakšen pomen so imela prizadevanja tovariša Tita v letih 1937-1939 za obstoj in utrditev KPJ in tako za vodilno vlogo KPJ v združevanju vseh progresivnih sil v pripravi za oboroženo vstajo in zmagovito revolucijo, pa je bilo letos ob partijskih jubilejih dovolj osvetljeno in ovrednoteno, kar velja tudi za delež Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca v tem.

Lidija ŠENTJURČ

(Po glasilu ZKJ-SKS "Komunist")

SPOROČILO UREDNIŠTVA

Že večkrat so se naročniki pritožili, da prejemajo DELO zelo pozno.

Prejšnji teden so se pritožili naročniki iz Boljunca in Opčin. Nekateri so list prejeli že naslednji dan, to je v soboto 24. nov., drugi pa šele v ponedeljek 26. nov. Medtem, ko prizadete prosimo za razumevanje, pozivamo poštno upravo, naj ugotovi zakaj ta zakasnitev in naj ukrene, kar je potrebno, da se v bodoče kaj takega ne bo več dogajalo.

IVAN TRINKO

(Nadaljevanje s 3. strani)

Pa še to moramo zabeležiti: V pozdravnem nagovoru je župan iz Sovodenj v Benečiji Peter Zuanella med drugim dejal: "V nas sta živa misel in izročilo, ki ju je Trinko zapustil svojim rojakom kot ka-žipot za narodni in vsestranski razvoj Beneške Slovenije; tov. Izidor Predan, dolgoletni predsednik kulturnega društva Ivan Trinko v Čedadu pa je poudaril, da je odkritje spomenika zaslužnemu učitelju in voditelju pomemben dan za vse beneške Slovence "Hodili bomo po poti, ki jo je začrtal Ivan Trinko, ko je zapel:

*- Oh, daj, zasijaj svit nam gore bajne,
vstani sonce zmage nam sijajne,
prikaži skoraj žarko nam se lice,
pogažene pravice.*

PRISPEVKI

Svetka Križmančič iz Bazovice je na mesto cvetja na grob Frančiške Križmančič darovala 5.000 lir za sklad DELA.

Ob smrti tov. Edmunda Košute prispevata sekcija KPI in odbor Ljudskega doma iz Križa 20.000 lir za sklad Dela.

Mirko Abram iz Nabrežine je prispeval 10.000 lir, Stanko Caharija iz Nabrežine 10.000 lir.

Za sklad DELA so prispevali naslednji naročniki iz Križa: Alojz Košuta 13.000 lir, Alojz Sedmak 10.000 lir in Karla Tence 10.000 lir.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

Privlačne izkušnje

Seminar o jugoslovanskih izkušnjah v samoupravljanju – Novi pogledi italijanske levice – Težavno iskanje poti v socializem

RIM, 11. decembra – Spoznavati ne pomeni posnemati; proučevati neki družbeno-politični in gospodarski model ne pomeni, da je ta model primeren za presajevanje v povsem drugo politično in gospodarsko okolje. S temi uvodnimi besedami, ki so jih izrekli tako Adriano Guerra, namestnik direktorja Gramscijevega inštituta, kot Paulo Buffalini, član direkcije KPI, ter Renato Zangheri, komunistični župan Bologne, se je pričel 3-dnevni seminar o »samoupravljanju v jugoslovanski izkušnji«.

»Spor z jugoslovanskimi komunisti – in ta spor je bil velika napaka – je rekel bolonjski župan Renato Zangheri, »je dolga leta preprečeval bratske odnose s KPJ.« Toda to je del preteklosti; sedanji odnos med Zvezo komunistov Jugoslavije in KPI je povsem drugačen. Vendar je najbrž prav preteklost kriva, da so se italijanski komunisti pričeli intenzivneje zanimati za jugoslovansko samoupravljanje razmeroma pozno. Pa ne zato, da bi ga posnemali, temveč zgolj zato, da bi ga razumeli.

Težko je strniti 23 referatov, nekaj ur trajajoče okroglo mizo in številne kulorske pogovore in razmišljanja v novinarski članek; še posebno zato ne, ker se udeleženci seminarja – komunisti, socialisti, katoličani – niso sprave-

vendarle značilne neke konstante; italijanski komunisti žele združiti parlamentarno demokracijo s socialističnimi elementi; KPI pristaja na zahodno vojaško in politično zavezništvo ter meni, da se lahko Italija razvija le v okviru evropske gospodarske skupnosti. Zaradi tega spreminjanje italijanske družbe, v kateri je levica s komunisti na čelu med vsemi evropskimi državami najmočnejša gonilna sila, ni mogoče brez upoštevanja nekaterih pogojev: italijanske poti v socializem si ni mogoče predstavljati brez obsega evropskega socialnega in političnega napredka, brez kvalitativnega spreminjanja družbe v drugih deželah evropske skupnosti. To spreminjanje tudi ni mogoče brez sodelovanja vseh demokratičnih sil: komunistov, socialistov, socialdemokratov, naprednih katoličanov in na sploh vseh tistih sil, ki se borijo v Evropi za premagovanje anahronističnih odnosov. Prav zaradi tega italijanski komunisti neradi uporabljajo novinarski izraz »evrokomunizem«, kadar govorijo o nujnosti preobrazbe Evrope. Kajti, če obstaja evrokomunizem, obstaja tudi evrosocial-

zem, evroliberalizem in evrokolicizem, medtem ko je cilj KPI – in to dokazuje tudi z nastopom v evropskem parlamentu – sodelovanje prav z vsemi demokratičnimi silami in ne poudarjanje ene komponente pred drugo. Evrope prav gotovo ne morejo preobraziti sami komunisti in tega se KPI predobro zaveda.

Kot je na seminarju o jugoslovanskem samoupravljanju poudaril senator Paulo Buffalini, se italijanski komunisti zanimajo za jugoslovanske izkušnje zaradi dveh razlogov: Prvič: jugoslovanski sistem je različen tako od sovjetskega modela kot od modela parlamentarnih demokracij in gradi pogoje za resnično participacijo ljudi na vseh nivojih. Drugič: Jugoslavija je nedvomno veliko prispevala k razvoju mednarodnih donosov, k uveljavljanju politike miroljubne koeksistence, k premagovanju blokov, k razvoju neuvrščenosti in k uveljavljanju ideje o novem gospodarskem redu. Ne samo, da žele italijanski komunisti proučevati te izkušnje, temveč vedno bolj spoznavajo, da je lahko jugoslovanski primer neke vrste izhodiščna točka za iskanje originalne italijanske poti. To seveda ne pomeni, da KPI nekritično sprejema jugoslovanske izkušnje, tako kot je tudi res, da Jugoslavija ne skriva pred nikomernimi lastnimi nasprotji in ne vsiljuje drugim svojega modela. Jugoslovanska izkušnja je po mnenju italijanskih komunistov neponovljiva

zaradi več razlogov. Prvič: jugoslovanska družba je izšla iz narodnoosvobodilnega boja in revolucije; drugič: KPJ ni pristala na vodilni center komunizma, kar je privedlo do razkola med jugoslovanskimi komunisti in deželami sovjetskega tabora; tretjič: Jugoslavija se je zakoreninila v gibanju neuvrščenosti. Zgodovinske izkušnje italijanskih komunistov in sedanji položaj, v katerem deluje KPI, so tako različni od poti jugoslovanskih komunistov, da bi bilo mehanično sprejemanje jugoslovanskih izkušenj nerealno in celo škodljivo.

Za italijanske komuniste je osnovni problem enakomeren razvoj celotne italijanske družbe, osnovno sredstvo za takšen razvoj pa je demokratično programiranje, pri katerem morajo sodelovati vsi razredi, vse politične sile in vse geografske regije. Eden izmed referatov na seminarju o samoupravljanju je takole definiral komunistično strategijo v preteklih letih: »Demokratično vodenje gospodarstva, decentralizacija in reorganizacija državnih struktur, utrjevanje in širjenje svobode, uveljavljanje socialnega in političnega pluralizma, participacija in kontrola delavcev ter državljanov.« To so elementi italijanske poti v socializem, poti, ki ni niti lahka niti jasno razvidna, niti odvisna zgolj samo od italijanskih političnih sil.

JANKO TEDEŠKO
DELO - Ljubljana

Ustaviti oboroževalno tekmo!

mlju opravičevati z obstoječim notranjim italijanskem položajem. Oboroževalna tekma ima mnogo širši obseg in postavlja v resno nevarnost tudi sožitje v Evropi in v svetu sploh.

— Sedaj ne gre za to, je poudaril tov. Berlinguer, da bi se postavljali na eno ali drugo stran, ne gre niti za vprašanje pripadnosti atlantskemu zavezništvu. S tem da Italija pripada nekemu zavezništvu pa vsekakor ni rečeno, da mora slepo sprejeti vse zahteve ZDA ali vojaških poveljstev pakta NATO.

Mednarodni položaj je danes mnogo bolj napet kot v preteklosti. Napetosti se množijo v raznih delih sveta. Tudi obstoječi v odnosu med ZDA in Iranom utednejo privedi do velikih neznank. Silno zaskrbljujoč je tudi položaj na Srednjem vzhodu, na azijskem Jugu pa tudi v Afriki.

Tudi izdatki za vojaške namene jasno potrjujejo kako se stanje mednarodne varnosti slabša. V zadnjih petnajstih letih so se vojaški izdatki v svetu povečali za 42%. ZDA so zlasti občutno začele dvigati svoje vojaške proračune v letih 1977/78. Vzporedno z ameriškimi poviški se dvigajo tudi poviški vojaških proračunov v evropskih državah. Tudi v SZ so narasli izdatki za oborožene sile, tako tudi v državah, ki so vključene a varšavsko pogodbo.

Ameriško vojno ministrstvo in CIA sta avgusta letos sporočila, da ima danes več kot 22 držav reaktorje, ki proizvajajo plutonij in da bo čez nekaj let vsaj 50 držav imelo jedrsko orožje.

— Naša poglobljena naloga, tako je dalje poudaril Berlinguer, je ta, da zaustavimo oboroževalno tekmo, da ustavimo namestitev tako imenovanih evroizstrelkov. Ponovno se je treba zavzeti za to, da se bodo dunajska pogajanja za zmanjšanje oborožitve nadaljevala, da se zmanjša tudi konvencionalna oborožitev. Treba je storiti, kar je mogoče, da bo prihodnja konferenca o varnosti, ki bo v Madridu uspešna.

Italijanska poslanska zbornica je razpravo o namestitvi raketnih izstrelkov na italijanskem ozemlju končala. Končala se je z glasovanjem. Na njej so prevladali tisti, ki so izstrelkom naklonjeni, demokristjani, socialdemokrati in drugi. Nerazumljivo je to, da so se tem skupinam pridružili tudi socialisti. Svojo odločitev so le-ti opravičevali s tem, da preprečijo krizo vlade. To dejstvo je toliko bolj nerazumljivo, ker tudi v demokristjanskih vrstah niso bili vsi soglasni z vlado. Ali ni nespametno slepo podpisati tiste, ki se nočejo zavedati nevarnosti, kateri izpostavljajo Italijo?

Po končani razpravi in glasovanju v poslanski zbornici je o zadevi raketnih izstrelkov razpravljal še senat in tudi tam se je večina izrekla za silno tvegano stvar. Ni prevladala trezna misel, niso prevladali pozivi k drugim potem, ki bi vodile k pomiritvi, varnosti in sodelovanju v Evropi in v svetu sploh.

Stališče komunistov je v senatu obralo zložil tovariš Buffalini. Iz njegovega govora povzemamo naslednje:

— Pred nami je vprašanje, ki lahko dobi odločilne posledice za prihodnost naše države in Evrope, za usodo miru in za vse človeštvo. Potrebna je torej velika zavzetost in velik čut odgovornosti.

Po razpravi in glasovanju v poslanski zbornici so nastala nekatera nova pomembna dejstva, sledili so komentarji in zavzemanje stališč tako v italijanskih političnih silah kot posameznih skupin, osebnosti, verskih oblasti in kot na mednarodni ravni, nekaterih vlad in parlamentov evropskih držav. Ta dejstva so spremenila mednarodni politični okvir, tako da ni več tak kot je bil pred dnevi, ko je prišlo do glasovanja v poslanski zbornici.

Opozicija v imenu Evrope

Upoštevati moramo te novice za to, da ne bo naš govor potekal kot govor gluhih. In zavedati se moramo, da se vprašanje ne rešuje dokončno, ne danes v tej zbornici in da ne bo dokončno rešeno čez nekaj dni v Bruslju. Prav gotovo bomo priča naraščajočemu množičnemu gibanju, kampanjam mnenj in mi komunisti bomo dali svoj delež v tem gibanju, zakaj zavedamo se, da argument, o katerem se danes govori ni nič drugega kot privolitev ali ne privolitev v to, da se ravnotežje nadaljuje, opravičujoč sleherni oboroževalno tekmo, ali pa naj se to oboroževalno tekmo odpravi s politiko pomiritve, ki bi omogočila recipročno varnost, začetek procesa, ki naj privede do prepovedi vseh vrst jedrskega orožja.

Zatem je govornik ponovil bistvene točke stališča, ki ga je KPI osvojila že na samem začetku govora o jedrskih izstrelkih:

1. Ne izključiti, da obstaja problem vojaškega ravnotežja na evropskem prizorišču, še posebej ravnotežje jedrskih raket velikega dometa;

2. Ne omejiti problema samo na njegov navadni tehnično vojaški aspekt, temveč si prizadevati za to, da bi gledali nanj v povezavi s političnimi odnosi, s procesom mednarodne pomiritve;

3. Takoj poiskati pot za pogajanja med NATO in Varšavskim paktom v oblikah in na mestih, ki bi omogočile sodelovanje evropskih držav.

Samo na ta način je mogoče ugotoviti, kako v resnici stoje stvari, v kolikor gre za evropsko ravnotežje v povezavi z globalnim ravnotežjem, katerega se ne sme prezreti.

Ne verjamem, da je mogoče točno oceniti ravnotežje tako v evropskem kot v globalnem obsegu. Toda to ni samo stališče italijanskih komunistov. V tej smeri se gibljejo tudi politiki in znanstveniki v drugih delih Evrope in tudi v Ameriki, nemški in holandski socialdemokrati in angleški laburisti. Dejstvo je, da bi ameriško ozemlje lahko zadeli samo medcelinski izstrelki, o katerih se govori v pogodbi Salt 2, toda sovjetsko ozemlje bi lahko zadele druge vrste raketnih izstrelkov, kot npr. pershing 2 in cruise.

Zdi se mi povsem shematična teza o nevlivnosti na globalno ravnotežje. Čudi

me to, kar je rekel predsednik vlade, namreč da sprejema tezo Kissingerja, s katero pa ni soglašal niti Carter in drugi njegovi sodelavci. Zdi se mi, da ima prav tovariš De Martino, ko pravi, da ne verjame, da bi Amerika, v primeru spopada s Sovjetsko zvezo, ne reagirala z vsem svojim strateškim potencialom.

Poveza evropskega prizorišča s prizorišči na drugih delih sveta je evidentna. In ker je tako, izognimo se sprejemu druge teze. S tem ni rečeno, da ni neke evropske specifičnosti in prav zaradi tega bi morali izhajati iz stališča, da morajo dobiti mesto avtonomne evropske iniciative, iniciative posameznih skupnosti, posameznih držav, iniciative neuvršenih držav.

Govornik je zatem dejal, da se ne postavlja v diskusijo vprašanje atlantskega

zavezništva, v katerem je tudi Italija. Četudi želimo, da bi prišlo do odprave vojaških blokov, poznamo stvarnost in njene ostrine. Tudi zato danes pojmuje NATO v funkciji politike ravnotežja. Toda vprašanje je, kako stojimo v notranjosti atlantskega pakta in kaj delamo v njem. Lahko bi bili kot avtonomni v njem in bi sprejeli pravilne odločitve, ki bi imele za cilj zagotovitev varnosti, prispevanje k pomiritvi in k mednarodnemu sodelovanju.

Ob zaključku svojega govora je senator Buffalini poudaril še naslednje:

— Mi komunisti vztrajamo na svojih stališčih. Prekine naj se katerakoli odločitev o izdelavi novih vrst raketnih izstrelkov in naj se takoj pristopi k pogajanju. Mednarodna pomiritev se ruši in obstaja nevarnost, da se bo nadaljevala oboroževalna tekma. Ni nobena retorika, če naslavljamo naš poziv vsem in še posebej mladini, če ta poziv naslavljamo tudi tistim katoliškim organizacijam, ki so zlasti v zadnjem času zavzele zelo pomembna stališča in potrjujejo, da so pripravljene se boriti za mir in za to, da bi preprečile, da bi se Italija spuščala v zelo nevarne pustolovščine. Obačam se k mojim tovarišem, k delavcem za to, da bi ponovno prišli do tiste enotnosti, k tisti zavesti h kateri je svojčas pozival Togliatti rekoč: Nahajamo se pred novimi strahotami. Ne le da človek lahko pokončuje druge ljudi, lahko uniči tudi človeštvo. Spričo obstoječe grožnje naj se zavest človeške narave pojavi z novo silo.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERC**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva - Trst